

BİBLİOQRAFIYAŞÜNASLIQ ÜZRƏ ELM VƏ TƏDRİS MƏRKƏZİ

Dos. N.İ.İsmayilov, F.d. X.T.Ağayeva

Açar sözlər: Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrası, elmi fəaliyyət, tədris prosesinin təşkili, kadr hazırlığı

Hər bir xalqın tarixi keçmiş, bu günü və gələcəyi onun mənəvi sərəvəti olan sənədlərdə yaşayır. Bu mənəvi sərəvəti özündə əks etdirən Azərbaycanın milli biblioqrafiyası çox zəngin tarixi ənənələrə malikdir. Milli biblioqrafik informasiya sistemi xalqımızın mədəni-mənəvi sərəvəti olan müxtəlif növ məqsəd və oxucu istiqamətli biblioqrafik ehtiyatı özündə birləşdirir. Qədim dövrlərdən ibtidai formada yaranan biblioqrafik fəaliyyət, XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində təcürbi biblioqrafik fəaliyyət sahəsinə, XX əsrin 50-ci illərində isə elmi-təcürbi fəaliyyət sahəsinə çevrilir. 1947-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsi nəzdində Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya şöbəsinin və eyni zamanda Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasının fəaliyyətə başlaması ilə sahə üzrə elmin əsası qoyuldu və elmi-tədqiqat fəaliyyəti başladı.

1947-ci ildən Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasının ilk müdiri Əliheydər Qəhrəmanov olmuşdur. O, 1959-cu ilə qədər Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasına başçılıq etmiş kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiyanın ayrı-ayrı sahələrinə dair mühazirələr oxumuş, Kitabxanaçılıq şöbəsində tədris prosesinin təşkilində, tədris planlarının, proqramların tərtibində yaxından iştirak etmişdir.

1955-ci ildə Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasında yeni tədris planının tətbiqi nəticəsində ixtisas fənləri üzrə dərslər saatlarının artması ilə əlaqədar olaraq kafedra şöbənin axırıncı kurs tələbəsi Abuzər Xələfovü müəllim vəzifəsində saxladı. 1961-ci ildə A.Xələfov namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək elmlər namizədi dərəcəsinə aldı və 1963-cü ildən Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasına başçılıq etməyə başladı.

Sahə üzrə elmi-tədqiqat fəaliyyətinin genişlənməsi, tədris olunan fənlər silsiləsində biblioqrafiya fənlərinin xüsusi çəkisinin artması fakültədə yeni, müstəqil Biblioqrafiya kafedrasının yaradılması üçün əlverişli şərait yaratdı.

Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanı, professor A.A.Xələfov bununla əlaqədar olaraq rektorluğa müraciət etdi. Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi 1968-ci ildə universitet rektorluğunun xahişini nəzərə alaraq Kitabxanaçılıq fakültəsində Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasının bazasında ayrıca Biblioqrafiya kafedrasının təşkil edilməsi haqqında əmr verdi. Bu əmrə uyğun olaraq 1968-ci ildə Biblioqrafiya kafedrası açıldı. Bu professor A.Xələfovun apardığı gərgin mübarizənin nəticəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Kafedranın açılması ilə milli biblioqrafiyaşünaslıq elmi üzrə

sanballı elmi-tədqiqat işlərinin daha geniş miqyasda aparılmasına və alınan nəticələrin tədris prosesinə tətbiqinə başlandı. Kafedranın ilk müdiri vəzifəsinə pedaqoji elmlər namizədi, dosent, uzun illər təcürbi sahədə çalışmış, peşəkar biblioqraf, bir sıra elmi əsərlərin və biblioqrafik göstəricilərin müəllifi, fakültənin ilk yetirmələrindən biri olan Əşrəf Teymur oğlu Xələfov seçildi.

Müstəqil Biblioqrafiya kafedrasının yaranması Azərbaycan mədəniyyəti tarixində mühüm hadisə idi və ali kitabxanaçılıq təhsilinin daha da təkmilləşməsi, biblioqrafiya fənlərinin tədrisinin keyfiyyətə yaxşılaşdırılması və nəhayət, biblioqrafiyaşünaslığa dair elmi-tədqiqat işlərinin aparılması üçün müstəsna əhəmiyyət kəsb edirdi.

Biblioqrafiya kafedrasında ilk işləməyə başlayan müəllimlər sırasında Əməkdar Mədəniyyət işçisi prof. Zöhrab Əliyev, dos. Əşrəf Xələfov, dos. Hacı Həsənov, prof. Bayram Allahverdiyev, dos. Fərman Bayramov var idi.

Biblioqrafiyaşünaslığın elmi əsasının qoyulmasında tanınmış alim, peşəkar biblioqraf, Azərbaycanda biblioqrafiyanın yaradıcılarından olan, Respublika Dövlət Kitab Palatasının müdiri işləmiş, 1959-cu ilə qədər Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasına başçılıq etmiş Əliheydər Qəhrəmanovun xüsusi xidmətləri olmuşdur. Biblioqrafiyaşünaslığa dair ilk dərslərlərin müəllifi, ixtisasca ədəbiyyatşünas olan Ə. Qəhrəmanov 50-ci illərdə yazdığı "Ümumi biblioqrafiyadan müxtəsər məlumat" (1953), "Ümumi biblioqrafiyanın əsasları: Dərs vəsaiti" (1958) adlı əsərlərində biblioqrafiyaşünaslığın nəzəri və metodiki məsələlərindən bəhs etmiş, bir sıra dəyərli fikirlər söyləmişdir.

Sənəd axınının sürətli artımı, sənəd kütləsinin zənginləşməsi biblioqrafik fəaliyyətin də vəzifələrini mürəkkəbləşdirir, onun sahələrə görə fərqləndirilməsinə səbəb olurdu. 50-ci illərin sonlarında "Ümumi biblioqrafiya" kursu ilə yanaşı "Sahəvi biblioqrafiya" kursları da tədris planına daxil edilir. Bunlardan "İctimai-siyasi ədəbiyyatın biblioqrafiyası", "Təbii-elmi, texniki və kənd təsərrüfatı ədəbiyyatının biblioqrafiyası", "Bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın biblioqrafiyası" kurslarını qeyd etmək olar. 60-cı illərin əvvəllərində Kitabxanaçılıq şöbəsində təhsil alan tələbələr arasında ixtisaslaşma aparılır. 1962-1963-cü tədris ilində şöbə Kitabxanaçılıq fakültəsinə çevrilir. Müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılması bütün sahələr kimi biblioqrafik fənlərin də tədrisi prosesinin səmərəli təşkilinə müsbət təsir göstərir.

1964, 1970, 1984-cü illərdə tədris planlarının bir neçə dəfə dəyişdirilməsi biblioqrafiya fənlərinin tədrisinin daha da təkmilləşdirilməsinə səbəb olur. Biblioqrafların peşə hazırlığının dərin metodiki əsaslara malik olması, nəzəri-metodik və təcürbi biliklərin vacibliyi nəzərə alınaraq 1984-cü il tədris planına müvafiq olaraq "Biblioqrafiyaşünaslıq. Ümumi kurs" və "Kitabxanada biblioqrafiya işinin təşkili və metodikası" kimi iki əsaslı fənn daxil edilmişdir. (3, s.40)

1990-cı illərin əvvəllərində respublikamızın müstəqillik əldə etməsi

təhsil sistemində də böyük dəyişikliyə yol açdı, təhsil sistemi milli mənəvi dəyərlərə əsaslanmağa başladı və fakültədə yaradılan tədris proqramlarında, dərslük və dərs vəsaitlərində milli mentalitet, milli dəyərlər nəzərə alınmağa başladı.

Respublikamızda təhsil sistemi üç pilləlidir. Birinci mərhələ olan bakalavr təlimi üçün təsdiq olunmuş tədris planına görə, fakültədə "Ümumi biblioqrafiyaşünaslıq", "Kitabxanada biblioqrafiya işinin təşkili və metodikası", "Azərbaycan biblioqrafiyasının tarixi", "Xarici biblioqrafiya", "Ölkəşünaslıq biblioqrafiyası" kimi əsas fənlər və "Sosial-siyasi ədəbiyyatın biblioqrafiyası", "Elmi-təbii texniki və kənd təsərrüfatının biblioqrafiyası", "Bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın biblioqrafiyası", "Uşaq və gənclər üçün ədəbiyyatın biblioqrafiyası", "Normativ-texniki və patent ədəbiyyatının biblioqrafiyası" kimi sahəvi fənlər tədris olunur.

1997-1998-ci tədris ilində bakalavr təhsilində ixtisaslaşma ləğv edilir və sahəvi biblioqrafik fənlər kimi tədris olunan fənlər ümumi fənn kimi tədris olunmağa başlayır.

1997-1998-ci tədris ilindən magistr təhsil mərhələsi başlanmışdır. Fakültədə Kitabxanaşünaslıq, Biblioqrafiyaşünaslıq, Nəşriyyat işi və redaktə etmə ixtisaslaşması üzrə kadr hazırlanır. Həmin illərdə magistr təhsili üçün biblioqrafiyaşünaslıq fənləri üzrə tədris proqramlarının hazırlanması qarşıda duran mühüm vəzifə olmuşdur. "Biblioqrafik fənlərin tədrisi metodikası", "biblioqrafik informasiya:nəzəri metodoloji və metodiki əsasları", "Biblioqrafik fəaliyyət və biblioqrafik axtarış", Kitabxana biblioqrafiyası", "Biblioqrafik proseslərin texniki vasitələri və avtomatlaşdırılmış informasiya-axtarış sistemləri", "Pedaqoji ədəbiyyatın biblioqrafiyası" magistr hazırlığı üçün ixtisaslaşdırılmış fənn proqramları hazırlanmışdır.

2012-ci ildə fakültənin yeni tədris planı hazırlanmış və tədris planına milli mentalitetə və müasir dövrün tələblərinə uyğun yeni fənlər daxil edilmişdir. Hazırda yeni tədris proqramlarının, dərslük və dərs vəsaitlərinin hazırlanması istiqamətində kafedrada mühüm işlər görülür.

Hər bir elm sahəsinin inkişafı həmin sahə üzrə aparılan elmi-tədqiqat işlərinin səviyyəsindən və müdafiə olunan dissertasiyaların nəticələrinin təcürbəyə tətbiqindən asılıdır.

Uzun illərdən bəri «Rus-Azərbaycan ədəbi əlaqələri» mövzusu üzərində işləyən Ə. Qəhrəmanov bu mövzunu 1955-ci ildə başa çatdırmış, Azərbaycan Dövlət Universitetinin Elmi Şurasında müdafiə edib filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə almışdır. Bu dissertasiya iki hissədən ibarət yazılmışdı. Birinci hissədə konkret materiallar əsasında rus-azərbaycan ədəbi əlaqələri nəzəri cəhətdən öyrənilmiş, ədəbiyyatın bir-birinə qarşılıqlı təsiri tədqiq olunmuş, ciddi elmi nəticələr çıxarılmışdır. Dissertasiyanın ikinci hissəsi biblioqrafiya idi. Uzun müddət biblioqrafik fəaliyyətlə məşğul olan Ə. Qəhrəmanov rus-azərbaycan ədəbi əlaqələrinə dair çox zəngin materialları

əhatə edən qiymətli bibliografiya yaratmışdır. Dissertasiya işinin ikinci hissəsi adlandırılan bu bibliografiyanın özü də böyük zəhmət nəticəsində başa gəlmiş ciddi elmi-tədqiqat əsəri idi.

Bibliografiyaşünaslıq ixtisası üzrə müdafiə edilmiş birinci dissertasiya işi fakültəni 1954-cü ildə bitirmiş, Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının bibliografiya ixtisası üzrə ilk aspirantı olmuş Zöhrab Hüseyn oğlu Əliyevin adı ilə bağlıdır. Zöhrab Əliyev aspiranturaya 1956-cı ildə qəbul olunmuşdur. Həmin ildə kafedra tərəfindən təsdiqlənmiş «Azərbaycanda bibliografiya işinin tarixi (1920-1958-ci illər)» adlı dissertasiya mövzusu üzərində tədqiqat aparmağa başlayan Z.H.Əliyev 1963-cü ildə tədqiqatını başa çatdırmış və Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun Elmi Şurasında müdafiə edib pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsinə almışdır. Respublikamızda bu sahəyə dair həlq bir tədqiqat aparılmadığından Azərbaycan bibliografiyasının tarixinin öyrənilməsi və sahə üzrə ciddi elmi-tədqiqat əsərinin yaradılması respublikamızda bibliografiyaşünaslığın inkişafında mühüm hadisə idi.

Müəllifin respublikanın arxiv sənədləri və statistik materiallar, böyük kitabxanaların hesabatları əsasında yazıb başa çatdırdığı bu elmi-tədqiqat əsəri fakültənin tələbə və müəllimləri üçün bu gün də böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Zöhrab Əliyev apardığı tədqiqatların nəticəsi olaraq 70-ci illərdə Azərbaycan bibliografiyasının tarixinə və bibliografiyanın nəzəriyyəsinə aid dərslər vəsaitlərini çap etdirmişdir.

Kafedranın aparıcı müəllimlərindən olan Əşrəf Xələfov 1966-cı ildə «V-VIII sinif şagirdlərinin mütaliəsinə rəhbərlik (respublika uşaq və məktəb kitabxanalarının materialları və təcrübəsi əsasında)» mövzusunda namizədlik dissertasiyasını akademik Mehdi Mehdizadənin elmi rəhbərliyi ilə müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsi aldı.

Kafedranın müəllimlərindən olan Hacı Həsənov 1966-cı ildə «Sovet Azərbaycanında kitab nəşrinin tarixindən (1920-1932)» adlı namizədlik dissertasiyasını 1966-cı ildə müdafiə etmiş və tarix elmləri namizədi elmi adını almışdır.

1970-ci ildə kafedranın müəllimi Fərman Bayramov «Cəlil Məmməd-quluzadə irsinin nəşr tarixi və yazıçının bibliografiyası» adlı namizədlik dissertasiyasını Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun Elmi Şurasında müdafiə edib filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə almışdır. Fərman Bayramovun dissertasiya işində C. Məmmədquluzadə əsərlərinin nəşri və bibliografiyası haqqında geniş və ətraflı məlumat verilməklə yanaşı, yazıçının əsərləri mətnşünaslıq nöqteyi-nəzərindən tədqiq olunmuş, onun təxəllüslərinin müəyyənləşdirilməsi məsələlərinə də toxunulmuş, elmi ictimaiyyət üçün qiymətli faktlar aşkara çıxarılmışdır.

70-80-ci illərdə dərslərin artması kafedraya cavan qüvvələr cəlb edilməsinə imkan verdi. Aspiranturayı müvəffəqiyyətlə bitirmiş Nadir İsmayılov, Rasim Süleymanov, Əliyusif Məmmədov kafedrada müəllim saxlanıldılar.

Kafedranın baş müəllimləri Raiyə Vəzirova, Qəmzə Hacıyeva, S.Sadıqova qiyabi aspiranturada təhsil almış, laborant vəzifəsindən baş müəllim vəzifəsinə qədər yüksəlmişlər.

Kafedranın xətti ilə ilk aspirantların qəbul edilməsi elmi kadrların hazırlanmasına müsbət təsir göstərdi. 1983-cü ildə aspiranturaya qəbul edilmiş Nadir İsmayılov 1987-ci ildə Moskva şəhərində «Региональная библиотечно-библиографические ресурсы по медицине: этапы развития, состояние и пути совершенствования: (на матер. Азерб.)» adlı dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi adına layiq görüldü.

Kafedranın əyani aspirantı Rasim Süleymanov 1991-ci ildə «Рус совет ədəbiyyatının Azərbaycanda nəşri» adlı dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə almışdır.

2002-2007-ci illərdə kafedranın dissertantı olmuş, Xuraman Ağayeva 2009-cu ildə «Azərbaycanda pedaqoji elmlərin bibliografik informasiya təminatı: tarixi müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları» adlı dissertasiya işini 30 may 2009-cu ildə müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının 13 aprel 2010-cu il tarixli qərarı ilə pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə almışdır və hazırda kafedranın müəllimidir.

Kafedranın dissertantı olmuş Arzu Vəliyeva 2011-ci ildə «M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının bibliografik fəaliyyəti (1970-2000-ci illər)» adlı dissertasiya işini müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

Kafedranın 1995-1999-cu illərdə qiyabi aspirantı olmuş Solmaz Sadıqova 2011-ci il 03 dekabr tarixində «Azərbaycan mətbuatının (kitab və dövrü nəşrlər) bibliografik repertuarı: tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri (1959-2000)» mövzusunda dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının 03 oktyabr 2012-ci il tarixli qərarı ilə tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə almışdır və hazırda kafedranın baş müəllimidir.

90-cı illərdə kafedranın dissertantı olmuş baş müəllim Sima İsmayılova 2012-ci ildə «Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq üzrə mütəxəssislərin bibliografik informasiya təminatı: müasir vəziyyəti və perspektivləri (1965-2000-ci illər)» mövzusunda dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir.

Hazırda kafedranın professor-müəllim və işçi heyəti 9 nəfərdən ibarətdir. Bunlardan bir nəfəri elmlər namizədi, dosent, 3 nəfəri fəlsəfə doktoru baş müəllim, 2 nəfəri baş müəllim, bir nəfər müəllim, bir nəfər tədris laboratoriyası müdiri və bir nəfər baş laborantdır.

Müstəqil Bibliografiyaşünaslıq kafedrası 55 ilə yaxındır ki, fəaliyyət göstərir. Bu müddətdə kafedraya 4 müdir başçılıq etmişdir. Kafedranın ilk

müdiri 1968-78-ci illərdə dos. Əşrəf Xələfov, 1978-83-cü illərdə dos. Hacı Həsənov olmuşdur. 1983-cü ildən 2007-ci ilə kimi kafedraya prof. Zöhrab Əliyev başçılıq etmişdir. Hazırda kafedra müdiri dosent Nadir İsmayılovdur.

Kafedranın inkişafında və təkmilləşməsində hər bir kafedra müdirinin xidmətlərini xüsusi qiymətləndirmək lazımdır. Xüsusilə prof. Z.H.Əliyevin fəaliyyəti dövründə kafedra xeyli genişlənmiş, əməkdaşların sayı xeyli artmış, dissertasiyalar müdafiə olunmuş, dərslərlər, dərslər vəsaitləri, tədris-metodiki vəsaitlər, elmi məqalələr yazılmışdır. Respublikamızda biblioqrafiya ixtisası üzrə yeganə professor olan Z.Əliyev bu sahədə aparılan elmi-tədqiqat işlərinə ləyaqətlə rəhbərlik etmiş, sahə üzrə 5 nəfər alim yetişdirmişdir.

Hazırda fakültənin strukturunda Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrası mühüm yerlərdən birini tutur və kafedrada milli biblioqrafiyaşünaslığın inkişafı, təkmilləşdirilməsi üçün əsaslı işlər görülür.

Fakültənin əsas ixtisas kafedralarından biri kimi fəaliyyət göstərən illər ərzində Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasının əməkdaşları ardıcıl olaraq elmi-tədqiqat işi aparmışlar. Kafedra bakalavr və magistr mərhələləri üçün biblioqrafik fənlər üzrə tədris prosesinin təşkilinin həyata keçirilməsi ilə yanaşı biblioqrafiyaşünaslıq sahəsində elmi-tədqiqat işləri ilə də yaxından məşğul olur, Azərbaycanın biblioqrafiyasının ümumi təşkilini məsələlərini, biblioqrafik fəaliyyətin ayrı-ayrı sahələrinin inkişafı vəziyyətini tədqiq edib biblioqrafiyaşünaslıq baxımından elmi ümumiləşməsini verir. Elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri tədris prosesinin tətbiqində, əməli biblioqrafik fəaliyyətin metodiki və texniki tətbiqinin təkmilləşdirilməsində çox böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Elmi-tədqiqatların nəticələri 1970-1979-cu ildə professor A.Xələfovun redaktorluğu ilə nəşr edilən "Azərbaycan Dövlət Universitetinin Elmi əsərləri: "Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya"seriyasında öz əksini tapırdı. 1980-ci ildə bu mühüm ardı davamdan nəşrin çapı dayandırıldı. 80-90-cı illərdə elmi-tədqiqatların nəticələri fakültənin mövzu məcmuələrində dərc olunmağa başladı.

80-90-cı illərdə kafedrada "Müasir mərhələdə Azərbaycanda biblioqrafiya işi məsələləri" (1982), "Sosializmin təkmilləşdirilməsi illərində Azərbaycanda elmi-işçilərə kitabxana biblioqrafiya xidməti" (1985), "Sənəd axını və elmin müxtəlif sahələrinin biblioqrafik təminatı problemi" (1986), "Azərbaycan kitabxanalarında oxuculara biblioqrafik xidmət problemi" (1989), "Sovet Azərbaycanında biblioqrafiyaşünaslıq və kitabşünaslığın nailiyyətləri" (1990) adlı mövzu məcmuələri nəşr olunmuşdur.

Kafedranın elmi-tədqiqat fəaliyyəti qabaqcadan planlaşdırılır. Əvvəlki dövrdən fərqli olaraq 2006-cı ildən elmi-tədqiqat işi üç il üzrə, yəni 2008-ci ilə qədər nəzərdə tutulmuşdur və dövlət qeydiyyat mərkəzi tərəfindən təsdiq olunmuşdur.

2006-2008-ci illər üçün elmi istiqamət kimi «Azərbaycan biblioqrafiyaşünaslığı» götürülmüş və «Azərbaycan respublikasında biblioqrafik

fəaliyyətin təşkili» probleminin planlaşdırılmasında mühüm vasitələrdən olan biblioqrafik informasiya ehtiyatlarının tədqiq olunması və respublika əhalisinə biblioqrafik xidmətin təkmilləşdirilməsi yollarının müəyyənləşdirilib nəzəri-metodiki cəhətdən əsaslandırılması və tətbiqi ilə bağlıdır. Elmi işin yerinə yetirilməsi mərhələlərə görə müəyyənləşdirilmişdir.

Birinci mərhələdə, yəni 2006-cı ildə materialların toplanması və araşdırılması, faktlar bazasının yaradılması, ikinci mərhələdə (2007) faktların təhlili və sistemləşdirilməsi, üçüncü mərhələdə (2008) elmi-tədqiqatın ümumiləşdirilməsi, yekunlaşdırılması, nəşri və əməli tətbiqi üçün şərait yaradılması.

Biblioqrafiya kafedrası da bu rəhbər materialları əldə rəhbər tutmuşdur. Cəmiyyətin biblioqrafik məhsula, bu məhsulun keyfiyyətinə artan tələbatı biblioqrafiyaşünaslıq elmindən tələb edir ki, biblioqrafik fəaliyyət intensiv inkişaf yoluna keçsin, bu fəaliyyətin səmərəliliyi nəzərəcarpacaq dərəcədə yüksəlsin.

Kafedrada 2012-ci ildə, əsasən 2 problem üzrə elmi-tədqiqat işləri aparılmışdır. Birinci problem «Azərbaycanda biblioqrafik fəaliyyətin vəziyyəti və inkişafı perspektivləri»adlanır. Bu istiqamətdə tədqiqat aparılarkən Azərbaycanda biblioqrafik məlumatın hazırlanması və tələbatçılara çatdırılması ilə məşğul olan respublikanın mərkəzi kitabxanalarının fəaliyyəti təhlil edilmişdir. Bu müəssisələrin tələbatçılara göstərdiyi differensial biblioqrafik xidmətin xüsusiyyətləri də nəzərdən keçirilmişdir. Son beş ildə kafedranın əməkdaşlarının elmi-tədqiqat işinin mövzusu biblioqrafiyaşünaslığın aktual problemlərinə həsr edilmişdir. Kafedranın elmi-tədqiqat fəaliyyətində dissertasiya işlərinin mövzularının tədqiqinə həmişə ciddi fikir verilmiş, biblioqrafiyaşünaslığın ayrı-ayrı problemləri dissertasiya mövzuları kimi işlənmişdir.

Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrası respublikada biblioqrafiyaşünaslıq sahəsində elmi-tədqiqat işi aparın əsas mərkəzdir. Müstəqillik əldə etdiyimiz bir zamanda biblioqrafik fəaliyyətin ayrı-ayrı sahələri üzrə qoyulan problemlər də bilavasitə milli biblioqrafik dəyərlərimizin yeni istiqamətdən öyrənilməsi və müasir tələblər əsasında qiymətləndirilməsi ilə əlaqədardır. Kafedranın əməkdaşları tədris etdikləri fənləri və apardıqları əlaqədar elmi-tədqiqat işlərini müstəqil Azərbaycan Respublikasının sosial-siyasi həyatı ilə yaxından əlaqələndirir, biblioqrafik fəaliyyətin Azərbaycanda təşkili, inkişafı vəziyyətini tədqiq etməklə yanaşı milli dəyərləri ümumi bəşəri dəyərlərlə daha da zənginləşdirmək, biblioqrafiya sahəsində ümumdünya informasiya bazarına çıxmaq, beləliklə, milli və ümumbəşəri zəmində biblioqrafik informasiya xidməti yollarını müəyyənləşdirmək üçün ciddi say göstərilir.

Kafedra müdiri dosent Nadir İsmayılov Azərbaycanın kitabxana-biblioqrafiya ehtiyatlarının inkişafı vəziyyəti, perspektivləri, yerləşdirilməsi və onlardan istifadə səmərəliliyi sahəsində və müstəqil Azərbaycanın informasiya tələbatçıları biblioqrafik təsir miqyasının genişləndirilməsi və biblioqrafik təminatda bir çox cəhətdən kompleksliliyin, həyata keçirilməsi üçün

əhəmiyyətli olan problemin həlli istiqamətində çox maraqlı tədqiqat aparır. Tədqiqatın nəticələri respublikamızda və xaricdə dərc olunmuşdur. Problemlə əlaqədar olaraq onun 2005-ci ildə rus dilində monoqrafiyası çap olunmuşdur.

Kafedrada aparılan elmi-tədqiqatların əsas məqsədlərindən biri də milli dəyərlərimizə əsaslanan, müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmləndirilməsi uğrunda gedən ciddi mübarizə zəminində və buna müvafiq səviyyədə ali təhsilli peşkar kitabxanaçı-bibliograf kadrların hazırlanması tələblərinə uyğun gələn tədris ədəbiyyatını yaratmaqdan ibarətdir. Dos.Ə.Xələfovun "Bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın bibliografiyası: dərs vəsaiti" (1986) Professor Z.Əliyevin "Ümumi bibliografiyaşünaslıq: dərs vəsaiti" (2001), "Azərbaycan bibliografiyasının tarixi: dərslik" (2007), dos.N.İsmayilovun "Elmi-təbii ədəbiyyatın bibliografiyası"(2004), "Ölkəşünaslıq (diyarşünaslıq) üzrə bibliografik fəaliyyət" (2004), Q.Hacıyevanın "Xarici bibliografiya", "Ölkəşünaslıq(diyarşünaslıq) üzrə bibliografik fəaliyyət" (2004), S.İsmayilovanın "Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq üzrə sənəd kütləsi bibliografiyaşdırma obyektini kimi: dərs vəsaiti (2008)" kimi tədris metodiki vəsaitlər diqqətəlayiqdir.

1997-98-ci tədris ilində tədris planına uyğun olaraq magistr təhsili üzrə qəbul başlanmışdır. Bu vaxta qədər 39 nəfər bibliografiyaşünaslıq ixtisaslaşması üzrə magistr, hazırlanmış və onlar müxtəlif müəssisələrdə müvəffəqiyyətlə çalışırlar. Bu kafedra üzvlərinin qarşısında tamamilə yeni vəzifələr qoymuşdur. Kafedranın elmi-pedaqoji heyəti hər şeydən əvvəl magistr təhsili tələblərinə uyğun tədris proqramları hazırlamalı idi. Kafedranın elmi adı olan əməkdaşları magistraturada tədris olunan bütün fənlər üzrə tədris proqramları hazırlamışlar və 2012-ci ildə tədris planında dəyişikliklər edildiyinə görə yeni tədris proqramlarının hazırlanması sahəsində işlər davam etdirilir.

Müstəqillik illərində tədris prosesinin yeniləşməsi, üç pilləli tədris planlarına keçid kafedra qarşısında mühüm vəzifələr qoyurdu. Belə ki, birinci növbədə bakalavr və magistr pillələri üzrə ixtisasın və ixtisaslaşmanın standartı və tədris planı hazırlanmalı idi. Professor A.Xələfovun rəhbərliyi altında fakültə dekanlığı bu işin öhdəsindən gəldi və bibliografiya fənlərinin sayı və saatları artdı. Hazırda kafedrada bibliografiyaşünaslıq ixtisaslaşması üzrə yeni tədris planı hazırlanmışdır. Tədris planında köklü dəyişikliklər edilmiş, bir sıra yeni fənlər bu plana daxil edilmişdir. Bunlara misal olaraq "Azərbaycanın milli ideologiyasının bibliografiyası" "Bibliometriya", "Bibliografiyaşünaslığın tədrisi metodikası", "Sənədlərlə iş (annotasiyaşdırma, referatlaşdırma və indeksləşdirmə)", "Soraq-bibliografiya xidmətinin təşkili və idarə olunması", "Rəqəmsallaşdırma texnologiyası", "Beynəlxalq bibliografik əməkdaşlıq", "Azərbaycanda təbiətşünaslığın bibliografiyası", "Humanitar elmlərin bibliografiyası", "Bibliografik vəsaitlərin tərtibi metodikası" kimi fənləri göstərmək olar.

Kafedrada elmi-nəzəri seminarlar da davam etdirilir. Belə seminarlarda dos. N.İsmayilov "Bibliografik ehtiyatın yerləşməsinin bəzi məsələləri", pedaqogika üzrə fəl. dok. X.Ağayeva "Yeni informasiya kommunikasiyaları texnologiyalarının bibliografik proseslərə tətbiqi", tarix üzrə fəl. dok. S.Sadiqova "Azərbaycan kitabı" göstəricisinin axtarış imkanları", baş müəllim Q.Hacıyeva "Ölkəşünaslıq bibliografiyasının müasir problemləri", baş müəllim S.İsmayilova "Uşaq ədəbiyyatı bibliografiyası müasir mərhələdə", müəllim İ.Bayramova "Gəncə-Qazax iqtisadi regionunda kitabxana-bibliografiya ehtiyatlarının müasir vəziyyəti" ilə əlaqədar maraqlı məruzələrlə çıxış etmişlər.

Kafedranın əməkdaşlarından dos. N.İsmayilov, fəl. dok. X.Ağayeva, fəl. dok. S.Sadiqova, baş müəll. S.İsmayilova, baş müəll. Ə.Məmmədov, müəll. İ.Bayramova, BDU-nun yaradılmasının 90 illik yubileyi münasibətilə keçirilən Beynəlxalq konfransda, AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasında keçirilən "Müasir informasiya məkanı və kitabxanalar" adlı respublika konfransında, Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor A.Xələfovun anadan olmasının 80 illik yubileyi münasibətilə keçirilən elmi konfransda maraqlı mövzularla çıxış etmişlər.

2012-ci ilin dekabr ayında Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin yaradılmasının 65 illiyi tamam olur. Bu məqsədlə 18 may 2012-ci il tarixində BDU-da "Kitabxana-informasiya və nəşriyyat fəaliyyətinin müasir problemləri" adlı gənc tədqiqatçıların respublika Elmi Konfransı keçirilmişdir. Konfransda dos.N.İsmayilov, f.d.X.Ağayeva, f.d.S.Sadiqova, B.M.S.İsmayilova, müəll. İ.Bayramova, b.l.C.Şirinov maraqlı məruzələrlə çıxış etmişlər.

Kafedranın bazasında «Bibliografik informasiya-axtarış sistemləri» tədris laboratoriyası fəaliyyət göstərir. Rektorluğun 19 noyabr 1986-cı il tarixli 1/229 sayılı əmri ilə yaradılan «Bibliografik informasiya-axtarış sistemləri» adlı tədris laboratoriyasının qarşısında duran əsas məqsəd bibliografik fənlər üzrə tədris prosesinə, xüsusilə seminar və təcrübi məşğələlərin təşkilinə və gedişinə, tədris olunan fənlərin daha yaxşı, daha əyani mənimsənilməsinə, nəzəri biliyi təcrübi biliklə əlaqələndirməyə, bibliografik proseslərin əyani mənzərəsinin yaradılmasına xidmət etməkdən ibarətdir.

Müəllim və tələbələrin müxtəlif növ sənədlərə - dərsliklərə, dərs vəsaitlərinə, proqramlara, bibliografik göstəricilərə və digər tədris ədəbiyyatına olan tələbatını ödəmək məqsədilə laboratoriyada 2000-nə yaxın müxtəlif mənbəni əhatə edən fond yaradılmışdır. Burada toplanmış məlumat nəşrləri, bibliografik nəşrlər, kataloq və kartoteka sistemi müxtəlif növ bibliografik axtarış aparmağa imkan verir və tələbə, müəllim kollektivinə bibliografik xidmət göstərilir.

Tələbələrdə müstəqil tədqiqatçılıq qabiliyyətinin yaranmasında, onların müasir tələblərə uyğun mütəxəssislər kimi yetişmələrində Tələbə elmi dərnəyinin mühüm əhəmiyyəti vardır. Məhz bu səbəbdən də «Bibliografiyaşünaslıq» kafedrasının professor-müəllim heyəti eyni adlı tələbə elmi dərnəyinin

fəaliyyətinə diqqət yetirir, tələbələrin elmi yaradıcılığına rəhbərlik edirlər. Dər-nəyin rəhbəri baş müəllim S.İsmayılovadır. Dər-nəyin ildə beş-altı iclası keçirilir. Bu iclaslarda fakültənin fərqlənən, elmi yaradıcılığa marağı olan tələbələrini yaxından iştirak edirlər. Dər-nəyin iclaslarında çıxışlar böyük maraqla dinlənilir

Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sistemində gedən dərin dəyişikliklər, dövlətin bu sahəyə qayğısı biblioqrafiyaşünaslıq elminin inkişafında və biblioqrafiya fənlərinin tədrisində də özünü göstərir. Artıq üçüncü pillə-doktorantura pilləsi üzrə kadr hazırlığının astanasındayıq. Ümid etmək olar ki, yaxın gələcəkdə biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasının kadr potensialı daha da möhkəmlənəcək, kafedra biblioqrafiyaşünaslıq üzrə respublikamızda əsas elmi mərkəz kimi fəaliyyətini daha da genişləndirəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Xələfov A.A. Azərbaycanca kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı.-Bakı: BDU nəşriyyatı,1987.- 127 s.
2. Xələfov A.A. Azərbaycanca kitabxanaçılıq təhsili (1947-1997).-Bakı: BDU nəşriyyatı,1998.-124 s.
3. Əliyev Z.H.Kitabxanaçılıq fakültəsində biblioqrafiya fənlərinin tədrisi // Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya:elmi-nəzəri və təcrübi jurnal.-151 s.

Научный и учебный центр по библиографоведения

Н.И.Исмаилов, Х.Т.Агаева

Резюме

В статье исследован возникновение и развития кафедры библиографоведения библиотечного-информационного факультета БГУ. О также рассматриваются деятельность кафедры в области развития науки, организация учебного процесса, подготовка кадров.

Ключевые слова: Кафедра библиотековедения, научное деятельности, организация учебного процесса, подготовка кадров

Scientific and educational center of the bibliography

N.I.Ismailov, Kh.T.Agayeva

Summary

In article investigated emergence and development of the department of bibliography of the library-information faculty of BSU. At the department also are analysed activity in science, organization of the educational process, training of personnel.

Keywords: Department of bibliography, scientific activities, organization of the educational process, training of personnel